

ONDERZOEKSBEVINDINGEN

REGIONAAL CRIMINALITEITSBEELD

Trends in de Dutch Caribbean

2020 – 2022

NOTITIE BELEIDSPAN REGIONALE RECHERCHESAMENWERKING

VOORAF

De afgelopen jaren heeft het College van Korpschefs van de landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten en de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (samen de Dutch Caribbean) geïnvesteerd in de versterking van de samenwerking tussen de korpsen en het Recherche Samenwerkingsteam (RST) op het terrein van informatie en opsporing. Daaruit ontstond behoefte aan een regionaal beeld van de grensoverschrijdende criminaliteit in het Caribisch deel van het Koninkrijk. In het gewijzigde Protocol inzake gespecialiseerde recherchesamenwerking tussen de landen van het Koninkrijk der Nederlanden dat begin 2019 is ondertekend, is vastgelegd dat een tweejaarlijkse analyse van het criminaliteitsbeeld van de landen wordt opgesteld.¹ Het is lang geleden dat er een overkoepelend beeld van criminaliteit in de Dutch Caribbean is gemaakt en dit onderzoek is dan ook te zien als een nulmeting. Doel van het regionale criminaliteitsbeeld is dat het een onderbouwing biedt voor het maken van keuzes in de aanpak van grensoverschrijdende criminaliteit en rechtsorde schokkende criminaliteit. Het moet als basis kunnen dienen voor het bepalen van de gezamenlijke prioriteiten in de opsporing.

Grensoverschrijdende criminaliteit is veelal verborgen criminaliteit en mede daardoor maar voor een deel terug te vinden in officiële registraties van rechtshandavingsinstanties. Om deze reden is voor de uitvoering van het onderzoek niet gekozen voor een analyse van informatie uit opsporings-systemen. In plaats daarvan is een meta-analyse verricht van recent wetenschappelijk onderzoek en informatie uit andere openbare bronnen om trends en patronen van criminaliteit in de Caribische regio in kaart te brengen. Deze notitie bevat een overzicht van de belangrijkste bevindingen van het onderzoek die relevant zijn voor het beleidsplan Regionale Recherchesamenwerking 2020 – 2023.

INTRODUCTIE

Transnational organized crime represents the gravest threat to the Caribbean's peace and security, aldus de minister president van Jamaica, Portia Simpson Miller, in haar toespraak voor de *United Nations Security Council Debate on the Peace and Security Challenges of Small Island Developing States* in juni 2019.² Transnationale criminaliteit is georganiseerde criminaliteit in een nieuwe jas.³ Kenmerkend voor transnationale criminaliteit is dat de criminele activiteiten zich uitstrekken over meerdere landen. Volgens Miller faciliteren de lange, open kustlijnen van de eilanden allerlei vormen van transnationale criminaliteit zoals smokkel van drugs, wapens, munitie en mensen. Wat de Caribische regio extra kwetsbaar maakt, is dat het gaat om kleine eilanden en landen die nog in opbouw zijn omdat ze pas recent onafhankelijk of autonoom zijn geworden, zoals de Caribische landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden.

Transnationale criminaliteit is niet de enige grote dreiging voor de Caribisch regio. Volgens een recent rapport van het *Igarapé Institute*, een Braziliaanse denktank, vormen Latijns-Amerika en het

¹ Wijziging van het Protocol inzake gespecialiseerde recherchesamenwerking tussen de landen van het Koninkrijk Aruba, Curaçao, Sint Maarten en Nederland (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stcrt-2019-38964.html>).

² <http://www.caribbeantoday.com/regional/item/21916-transnational-organized-crime-greatest-threat-to-caribbean-security.html>

³ Albanese, 2012.

Caribisch gebied (LAC) samen de meest gewelddadige regio ter wereld.⁴ Zeventien van de twintig landen met de hoogste moordcijfers in 2017 liggen in deze regio en bijna de helft daarvan zijn Caribische landen. Georganiseerde criminaliteit en de daaraan gerelateerde illegale economieën zijn belangrijke *drivers* achter dit fenomeen.⁵ De afgelopen jaren is veel onderzoek gedaan naar de dynamiek van geweld en daaruit komt naar voren dat geweld besmettelijk kan zijn en zich als een virus kan verspreiden als het niet wordt aangepakt.⁶ *Violence breeds violence*: geweld leidt vrijwel altijd tot meer en andere vormen van geweld.

Aangezien transnationale criminaliteit en geweld in wetenschappelijke literatuur en rapporten van internationale organisaties worden aangemerkt als dé grote urgente criminaliteitsproblemen in de Caribische regio zijn deze twee onderwerpen er uitgelicht voor het regionale criminaliteitsbeeld 2020 – 2022. In deze notitie wordt nader ingegaan op trends en ontwikkelingen die van invloed zijn op de criminaliteit in de Dutch Caribbean. Eerst volgt een korte bespreking van de aard van transnationale criminaliteit en daarna is er aandacht voor de vraag waarom de Caribische regio kwetsbaar is voor deze fenomenen. Vervolgens wordt stilgestaan bij de verschillende onderdelen van transnationale criminaliteit en wordt gekeken naar de impact op de Dutch Caribbean. Tot slot worden voorstellen gedaan voor de gezamenlijke aanpak van de korpsen en het RST.

DREIGINGEN

*Transnational organized crime will be one of the major problems facing policy makers in the 21st century. It will be a defining issue of the 21st century. No area of international affairs will remain untouched as political and economic systems and the social fabric of many countries will deteriorate under the increasing financial power of international organized crime groups. Transnational organized crime will proliferate in the next century because the crime groups are among the major beneficiaries of globalization. Benefitting from increased travel, trade, telecommunications networks and computer links, they are well positioned for growth.*⁷ Deze profetische woorden zijn in 1997 uitgesproken door Louise Shelley, directeur van het *Center for Transnational Organized Crime and Corruption*. Nu, zo'n twintig jaar later, is transnationale criminaliteit een van de meest bloeiende bedrijfstakken ter wereld.

Volgens een recente studie van de denktank *Global Financial Integrity* wordt er door transnationale groeperingen in totaal per jaar 2.2 triljoen dollar aan inkomsten gegenereerd.⁸ De handel in namaakgoederen levert het meeste op. Geschat wordt dat daarmee rond een biljoen dollar wordt verdiend. Op de tweede plaats is de drughandel te vinden met een opbrengst van tussen de 425 en 650 miljard. Mensenhandel staat met 150 miljard op de derde plaats. Dit geld verdwijnt in de zakken van de leden van de netwerken en wordt tevens gebruikt voor de financiering van geweld, corruptie en terroristische activiteiten. Maar wat is transnationale georganiseerde criminaliteit eigenlijk en wat is het onderscheid met 'gewone' georganiseerde criminaliteit?

⁴ Muggah & Aguirre Tobón, 2018.

⁵ <https://www.insightcrime.org/news/analysis/why-latin-america-dominates-global-homicide-rankings/>

⁶ National Research Council, 2013.

⁷ https://fas.org/irp/congress/1997_hr/h971001ls.htm.

⁸ May, 2017.

Transnationale criminaliteit is niets nieuws. In feite is het een hedendaagse, moderne vorm van grensoverschrijdende georganiseerde criminaliteit. Het verschil zit hem vooral in de reikwijdte van de illegale operaties en de manier waarop de operaties worden gemanaged.⁹ Het gaat om criminele multinationals. Het *United Nations Office on Drugs and Crime* (UNODC) spreekt in dit verband over de *Globalized Illegal Economy*. Er zijn allerlei verschillende definities van transnationale georganiseerde criminaliteit in omloop, maar tegelijkertijd ontbreekt in veel wetenschappelijke rapporten een heldere definitie. Deze notitie is echter niet de plaats om een definitiediscussie te voeren en de liefhebber wordt dan ook verwezen naar de *United Nations Convention against Transnational Organized Crime* (UNTOC) waarin in artikel 2 en artikel 3 definities worden gegeven waaruit de kenmerken van het fenomeen zijn af te leiden.¹⁰

In de literatuur worden over het algemeen drie elementen of kenmerken genoemd. Het eerste kenmerk is dat het gaat om strafbare feiten waarbij meerdere landen betrokken zijn, bijvoorbeeld tijdens de fase van voorbereiding, de fase van uitvoering of de fase waarin de impact van de misdrijven voelbaar is. Er wordt hierbij vaak onderscheid gemaakt tussen bron- of productielanden, transitlanden en afzet- of eindbestemmingslanden. In het geval van internationale drugshandel zijn bronlanden de landen waar de drugs worden geproduceerd, transitlanden dienen als overslagpunt en uit eindbestemmingslanden komt de vraag naar drugs vandaan. Vanwege dit mondiale aspect is internationale samenwerking essentieel voor het effectief bestrijden van dergelijke vormen van criminaliteit. Het tweede kenmerk van transnationale criminaliteit is het bedrijfsmatige karakter van de illegale activiteiten. Daarin onderscheiden transnationale netwerken zich nauwelijks van het legale bedrijfsleven. Het derde en laatste kenmerk is dat de netwerken bij de uitvoering van hun activiteiten systematisch geweld toepassen en op grote schaal gebruikmaken van corruptieve contacten. Overigens is dit kenmerk niet in alle definities opgenomen, maar het vloeit wel logisch voort uit de andere kenmerken. Zonder corruptie en gebruik van geweld zijn dergelijke complexe en riskante operaties moeilijk uit te voeren.

De toename van geweld in de Caribische regio hangt voor een belangrijk deel samen met de stijging van transnationale criminele activiteiten. Geschat wordt dat er zo'n anderhalf miljoen illegale vuurwapens door Latijns-Amerika en de Caribische regio zwerven. *Have gun, will shoot*, wordt in dit verband wel gesteld. Hoewel deze relatie niet zo eenvoudig te leggen is, verhoogt de aanwezigheid van vuurwapens in ieder geval de kans op een dodelijke afloop van conflicten. Iets meer dan de helft van alle moordslachtoffers in de Caribische regio is dan ook om het leven gebracht met een vuurwapen.¹¹ Als gekeken wordt naar alle slachtoffers van moord in de wereld gaat het om een derde. Moordratio's in de regio zijn hoog. In de *Homicide Round-Up 2017* van onderzoeksorganisatie *InSight Crime* staat Venezuela bovenaan de lijst met 89 moorden per 100.000 inwoners. Jamaica staat op derde plaats met 55,7 moorden. Het jaar daarop, in 2018, staan ook Trinidad en Tobago hoog op de lijst. Met 37,5 moorden nemen ze de vijfde plaats in. Wereldwijd kwam de moordratio in

⁹ Albanese, 2012.

¹⁰ UNODC, 2004.

¹¹ Muggah & Aguirre Tobón, 2018.

2017 uit op 6.1 slachtoffers per 100.000 inwoners.¹² Het moordcijfer van Curaçao valt in de middenmoot met gemiddeld iets minder dan 20 slachtoffers per 100.000 inwoners. Sint Maarten schommelt wat, maar afgezet tegen de omvang van de bevolking lijken de cijfers aanzienlijk te zijn.

De hoge moordcijfers worden, naast transnationale criminaliteit en de aanwezigheid van wapens, in verband gebracht met allerlei factoren zoals ongelijkheid, werkloosheid en armoede. Het is niet alleen zo dat deze factoren bijdragen aan hoge moordcijfers; sommige factoren worden op hun beurt weer beïnvloed door hoge moordcijfers. Gewelddelicten in het criminele milieu zijn een reële bedreiging voor de economische situatie in de landen. Dat geldt tevens voor andere vormen van geweld die in de regio veel voorkomen zoals huiselijk geweld, geweld tegen vrouwen en seksueel geweld of vermogensdelicten met geweld zoals atrako's. Er zijn geen goede cijfers voorhanden van de financiële kosten of de sociale kosten van geweld in de regio. Aangenomen wordt dat deze kosten hoog zijn en dat ze sterk van invloed zijn op het vertrouwen in rechtshandavingsinstanties en daarmee op de legitimiteit van de overheid.

ACHTERGRONDFACTOREN

De Caribische regio wordt al sinds jaar en dag geconfronteerd met grensoverschrijdende criminaliteit.¹³ Dit heeft zijn weerslag op de ontwikkeling van de Caribische landen; ook op de landen en de openbare lichamen van de Dutch Caribbean. Er zijn in de regio veel factoren aanwezig waarvan bekend is dat ze gunstig zijn voor de groei van transnationale criminaliteit, zoals de nabijheid van productielanden, smokkelroutes en afzetmarkten. Tevens is het relatief eenvoudig om toegang te krijgen tot faciliteiten die nodig zijn voor criminele activiteiten, waaronder mogelijkheden om contrabande te transporten en geld wit te wassen.¹⁴ Een ander aantrekkelijk punt is dat de schaalgrootte van de landen er voor zorgt dat er vaak onvoldoende mensen en middelen zijn om dergelijke vormen van criminaliteit effectief te bestrijden en de pakkans daardoor laag is.

Eilanden in de Caribische regio hebben vrijwel allemaal te maken met twee dezelfde problemen: het zijn eilanden en ze zijn klein. Volgens de UN hebben kleine eilandstaten als nadelige omstandigheden gemeen dat ze een smalle economische basis hebben, dat ze afhankelijk zijn van import van goederen vanuit een klein aantal externe markten en dat de binnenlandse markt beperkt is waardoor ze schaalvoordelen mislopen.¹⁵ Dit zorgt ervoor dat het levensonderhoud duur is en dat de kosten voor energie, infrastructuur, transport en communicatie hoog zijn. Tegelijkertijd hebben ze dezelfde diensten en instanties nodig als grotere landen, maar zijn er veel minder inwoners om deze voorzieningen te bekostigen.

Het bruto nationaal product van veel Caribische landen is laag, een aanzienlijk deel van de inwoners leeft in armoede en de inkomensongelijkheid is groot. Met name het laatste is een belangrijke risicofactor voor criminaliteit en in het bijzonder voor gewelddadige criminaliteit. Volgens de *World Bank* is deze relatie zo sterk dat je aan de hand van de mate van inkomensongelijkheid in een land

¹² UNODC, 2019.

¹³ Izarali, 2017; Bourn, Peterkin, Pabarie, & Higgings, 2017; Ellis, 2018; InSight Crime, 2017.

¹⁴ Briscoe, 2011

¹⁵ UN-OHRLS, 2011.

de variatie in moorden tussen landen kunt voorspellen. Ongelijkheid voorspelt moordcijfers beter dan welke andere variabele dan ook, stelt Martin Daly in zijn boek *Killing the Competition: Economic Inequality and Homicide*.¹⁶ Als ongelijkheid toeneemt, stijgt het bezit van wapens. Er zijn veel factoren die daarbij een rol spelen, maar één daarvan is dat eer en respect voor mannen belangrijker worden als het economisch slecht gaat en ze hun gezin niet meer kunnen onderhouden. Een andere factor is dat mensen in deze situatie te weinig te verliezen hebben.

Economische achteruitgang, ongelijkheid en geweld vormen een gunstig klimaat voor transnationale criminaliteit: het is de voedingsbodem waarop het kan gedijen. Transnationale criminaliteit maakt hier gebruik van en verergert de situatie als het zich eenmaal heeft ingenesteld in de samenleving en de overheid. Politiek wetenschapper Peter Lupsha onderscheidt drie stadia in het proces van de ontwikkeling van relaties tussen georganiseerde criminaliteit en staten.¹⁷ Het eerste stadium noemt hij *predatory*: criminelen breiden hun werkterrein en macht uit ten koste van concurrenten en de staat. Stadium twee duidt Lupsha aan als *parasitic*: criminelen gebruiken de middelen en de infrastructuur van de staat om verder uit te breiden of hun macht te behouden en te versterken. Voor het derde stadium hanteert Lupsha de term *symbiotic*: criminelen creëren een staat binnen de staat. Diverse landen in de Caribische regio, zoals Jamaica en Trinidad en Tobago lijken het derde stadium al bereikt te hebben. Dat geldt bijvoorbeeld ook voor de landen in de Noordelijke Driehoek van Centraal Amerika. Overigens hoeft het niet zo te zijn dat de stadia achtereenvolgens worden doorlopen. In de Dutch Caribbean is het derde stadium nog niet bereikt en het is de vraag of dat ooit gaat gebeuren, maar er zijn wel elementen aanwezig van het eerste en het tweede stadium. Paradoxaal genoeg is ook het feit dat sprake is van functionerende rechtsstaten gunstig voor transnationale netwerken. Zo is de kans dat je in de Dutch Caribbean door de politie wordt doodgeschoten verwaarloosbaar in vergelijking met die kans in veel Zuid-Amerikaanse landen.

Een ander probleem is dat de landen er economisch gezien niet goed voorstaan en dat levert hoe dan ook criminaliteitsrisico's op. Vergeleken met veel andere landen in de regio is de Dutch Caribbean echter nog steeds welvarend en dit trekt migranten aan. Vluchtelingen uit Venezuela baren momenteel de meeste zorgen. Illegale migranten vormen gemakkelijke slachtoffers voor mensenhandel en het zijn goedkope arbeidskrachten voor zowel legale ondernemingen als illegale ondernemingen. Daarbij komt dat migranten soms als brughooften fungeren bij de invoer en doorvoer van contrabande. De situatie in Venezuela zorgt niet alleen voor een vluchtelingenstroom, maar ook voor een toename van transnationale criminaliteit en onveiligheid die direct op veel verschillende manieren van invloed is op de landen van het Caribisch deel van het Koninkrijk. Te denken valt hierbij aan de groeiende rol van Venezolaanse netwerken bij allerlei vormen van transnationale criminaliteit. De Benedenwindse eilanden hebben te maken met een land dat het derde stadium van Lupsha in een recordtempo heeft bereikt en op een steenworpafstand ligt. Dat dit allerlei veiligheidsrisico's met zich meebrengt is duidelijk, al zijn de gevolgen voor de landen nog niet goed te overzien.

¹⁶ Daly, 2016.

¹⁷ Lupsha, 1996.

TRENDS

De wereld van vandaag is fundamenteel anders dan die van morgen. Volgens *trendwatchers* is dat één van de belangrijkste trends van de afgelopen jaren. Er is altijd verandering geweest in de wereld, alleen is de snelheid waarmee veranderingen zich tegenwoordig voltrekken ongekend. De drijvende kracht hierachter is technologie. Transnationale netwerken benutten de mogelijkheden daarvan ten volle. Snelle veranderingen vragen om *agility*: een nieuw modewoord dat naar het vermogen verwijst om vlug en gemakkelijk te denken en te bewegen.¹⁸ Willen bedrijven meekomen in deze wereld moeten ze over *business agility* beschikken. Dat wil zeggen dat ze direct kunnen reageren op veranderingen zonder daardoor uit balans te raken. Hedendaagse criminele netwerken hebben deze eigenschap geperfectioneerd, zo lijkt het. Ze schakelen schijnbaar moeiteloos over van het ene delict op het andere en van de ene regio naar de andere. Landen of regio's die het ene jaar nog prominent naar voren kwamen, zijn een paar jaar later weer vergeten.

Hoewel veel netwerken nog wel over een 'harde kern' beschikken van leden die elkaar al lang kennen of die familie van elkaar zijn, gaat het nu vooral om losse samenwerkingsverbanden tussen criminelen in verschillende landen die tijdelijk gebruik maken van elkaars expertise of positie. Het idee dat criminele netwerken zich op slechts één vorm van criminaliteit richten, is al lang achterhaald, maar de diversiteit aan criminele activiteiten die op het menu staan, is groter dan ooit tevoren. De *agility* van transnationale netwerken staat in contrast met de logge wijze waarop de rechtshandhaving opereert. Voordat de aanpak van een netwerk of een fenomeen goed op gang is gekomen, is de tegenpartij alweer wat anders gaan doen. De strijd van opsporingsinstanties met criminelen wordt wel vergeleken met een kat en muisspel. Tegenwoordig is het geen spel meer, maar een 'wapenwedloop' en het is meer dan ooit de vraag wie de kat is en wie de muis.

PRODUCTIELANDEN, TRANSITLANDEN EN AFZETLANDEN

Mondiaal zijn er diverse geografische ontwikkelingen zichtbaar. Er zijn nieuwe afzetmarkten ontstaan in Azië en Afrika.¹⁹ Er zijn nieuwe transitlanden bijgekomen, zoals Brazilië van waaruit cocaïne via Afrika naar Europa wordt verscheept of naar China en Israël via de Verenigde Arabische Emiraten bijvoorbeeld. Andere landen zoals Suriname en de Dominicaanse Republiek waren al jaren spelers in het veld, maar hun rol wordt steeds belangrijker. Ook zijn er nieuwe productielanden opgekomen voor opium, zoals Mexico en Colombia of voor cocaïne, zoals Venezuela. China heeft zich ontwikkeld als een belangrijk productieland voor diverse precursoren en nieuwe drugs als Fentanyl. Ook bij andere criminaliteitsvormen zoals mensenhandel, handel in illegale wapens en witwassen zijn geografische verschuivingen zichtbaar.

Voor het doel van deze notitie is vooral de *trafficking revival* in de Caribische regio van belang. In de jaren tachtig van de vorige eeuw was dit gebied de speeltuin van de georganiseerde criminaliteit. Door allerlei geopolitieke ontwikkelingen is de problematiek destijds verplaatst naar Centraal Amerika. Sinds 2010 zijn er echter aanwijzingen dat de regio weer sterk in opkomst is.²⁰ Dit heeft onder andere te maken met drugsoperaties in een aantal landen, het – inmiddels vastgelopen –

¹⁸ <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/agility>

¹⁹ InSight Crime, 2019

²⁰ InSight Crime, 2017; Ellis, 2018.

vredeproces met de FARC, de situatie in Venezuela en de groei van straatbendes als *MS 13* en *Barrio 18* in de Noordelijke Driehoek van Centraal-Amerika. Caribische landen die momenteel een voorname rol spelen als transitlanden zijn onder meer de Dominicaanse Republiek, Haïti, Jamaica, Trinidad and Tobago, de Dutch Caribbean en de Eastern Caribbean.

Het is een bekend gegeven dat illegale goederen zoals drugs en wapens vaak worden vervoerd over routes die van oudsher gebruikt werden voor andere illegale of semi-illegale goederen. Denk bijvoorbeeld aan de smokkel van sigaretten of alcohol.²¹ Dergelijke oude, vertrouwde routes zijn er in de Caribische regio in overvloed. Voor de Benedenwindse eilanden geldt dat er al sinds jaar en dag goederen worden gesmokkeld vanaf de kust van Venezuela. Dit land ontpopte zich de afgelopen jaren tot een van de belangrijkste hubs voor transnationale criminaliteit in de regio.²² Sinds de crisis in Venezuela lijkt de smokkel via deze routes geïntensiveerd te zijn. Het gaat nu niet meer zozeer om sigaretten en alcohol, maar om drugs, wapens en mensen die steeds vaker onderdeel uitmaken van dezelfde lading. Aruba en Curaçao worden gebruikt als transitland voor cocaïne vanuit Colombia die via Venezuela per boot of schip wordt getransporteerd naar de Verenigde Staten, Afrika, Europa en andere Caribische landen.²³ Sint-Maarten dient als overslagpunt voor cocaïne, heroïne en marihuana op weg naar Puerto Rico, de US Virgin Islands en Europa.

Drugsroutes via het Caribisch deel van het Koninkrijk leiden voor een belangrijk deel naar Nederland. Uit het jaarbericht van de Nationale Drug Monitor 2018 blijkt dat er aanwijzingen zijn dat de vraag naar cocaïne in Nederland toeneemt.²⁴ Dit geldt overigens tevens voor de vraag op de hele Europese cocaïnemarkt.²⁵ Nederland is naast een afzetland ook een productieland van synthetische drugs en softdrugs. Gesignaleerd wordt dat cocaïne die via de Dutch Caribbean naar Nederland komt, wordt geruild tegen in Nederland geproduceerde drugs.²⁶ Verder is Nederland al sinds lang een belangrijk transitland. Het wordt zelfs een van de *key distribution hubs* genoemd.²⁷ Amsterdam bijvoorbeeld, is vanaf de jaren zeventig een knooppunt en een marktplaats, wordt geconstateerd in het recent verschenen rapport 'De achterkant van Amsterdam'.²⁸ 'Wie Nederland in handen heeft, heeft één van de slagaders van de wereldwijde drugsmarkt in handen' zegt journalist en mafia-expert Roberto Saviano in een interview in de Volkskrant op 27 september 2019.²⁹ Saviano stelt dat het Nederlandse systeem gunstig is voor criminelen. Hij doelt daarmee onder andere op het 'Nederlandse financiële systeem dat een bepaalde fiscale schaduw biedt, waarin criminelen goed kunnen gedijen.' Wat transnationale criminaliteit betreft, is het niet onredelijk te concluderen dat het Caribisch deel van het Koninkrijk last heeft van de nauwe band met Nederland.

²¹ Briscoe, 2013.

²² InSight Crime, 2019.

²³ Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs, 2019a.

²⁴ WODC & Trimbos instituut, 2019.

²⁵ Europees Waarnemingscentrum voor drugs en drugsverslaving, 2019.

²⁶ Van der Zee & Hoebé, 2019.

²⁷ EMCDDA & Europol, 2016.

²⁸ Tops & Tromp, 2019.

²⁹ <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/auteur-maffiaboek-gomorra-de-maffia-in-amsterdam-is-erger-dan-in-napels/>

NETWERKEN

Criminele groeperingen zijn er nog steeds in alle soorten en maten, maar één ding hebben hedendaagse transnationale netwerken gemeen: ze bestaan zelden nog langer dan een paar jaar in dezelfde samenstelling.³⁰ Organisaties die aan de oude definities voldoen, bestaan nog altijd, maar zij zijn eigenlijk niet meer van deze tijd. Organisaties versplinteren, verliezen hun macht of verleggen hun werkterrein naar de legale handel. Een andere ontwikkeling die wordt signaleerd in verband met de globalisering en de toenemende complexiteit van processen en connecties, is dat het succes van transnationale netwerken niet zozeer meer wordt bepaald door de productieprocessen, maar door de logistieke processen.³¹ Mede hierdoor is de verschuiving opgetreden van *mafia style* organisaties die de productie controleerden, naar netwerken met toegang tot de markt en met logistieke kennis. Mogelijk houdt de trend van diversificatie hier ook mee verband. Als een beproefde logistieke route geschikt is voor het vervoer van drugs, dan is het dat mogelijk ook voor het vervoer van andere goederen zoals illegale wapens, illegaal goud en witwasgeld. Sommige hedendaagse netwerken worden wel aangeduid als *enterprise networks* die alle beschikbare mogelijkheden benutten om winst te maken, etnisch divers zijn samengesteld en geen hiërarchie kennen.³² Daarnaast zijn er tijdelijke netwerken die bij elkaar komen omdat de leden beschikken over toegang tot een bepaalde markt, connecties of expertise om een specifieke criminele kans te benutten. Wanneer de klus is geklaard, valt de groep weer uit elkaar.

Net als voor de definitie van transnationale criminaliteit geldt, zijn er veel verschillende definities en indelingen van criminele netwerken. Research professor Latin America Studies Evan Ellis maakt onderscheid tussen verschillende organisaties en netwerken in Zuid-Amerika en de Caribische regio: cartels, intermediairs, gangs en ideologisch georiënteerde groepen.³³ Met cartels, de eerste categorie, doelt Ellis op groepen die zich richten op de productiekant of de vraagkant van illegale goederen of diensten en voornamelijk actief zijn in de productielanden of de afzetlanden. Het zijn groepen die met hun operaties impact kunnen hebben op marktprijzen. Cartels houden zich tegenwoordig met verschillende activiteiten tegelijk bezig. Uit de literatuur komt niet naar voren dat in de Dutch Caribbean cartels van eigen bodem aanwezig zijn. Dat lijkt logisch, aangezien de landen geen productielanden zijn en slechts een beperkte lokale afzetmarkt kennen.

De tweede categorie zijn de intermediairs. Zij verzorgen het logistieke proces en zijn overal ter wereld te vinden, hoewel ze vaak maar in een bepaald land actief zijn omdat het voor hun werkzaamheden essentieel is dat ze kennis hebben van de lokale omstandigheden en beschikken over lokale connecties. Daardoor zijn ze een interessante samenwerkingspartner voor cartels. Intermediairs zijn duidelijk aanwezig in de Dutch Caribbean. Er is overlap tussen de groep intermediairs en gangs. Ellis geeft geen definitie van gangs, maar merkt op dat gangs dankzij hun controle over hun buurt en vanwege hun mankracht een belangrijke criminele rol spelen en dat deze rol zich voortdurend ontwikkelt. Sommige gangs zoals *MS 13* en *Barrio 18* nemen steeds meer legale bedrijven over, waaronder taxibedrijven en restaurants die zij bijvoorbeeld in handen hebben

³⁰ Ellis, 2018.

³¹ Miraglia & Ochoa, 2012.

³² Natarajan, 2019.

³³ Ellis, 2018.

gekregen door afpersing of door witwaspraktijken. In de Dutch Caribbean zijn wel bendes aanwezig, maar of zij te classificeren zijn als gangs hangt af van de gehanteerde definitie van een gang. Het zijn in ieder geval geen klassieke *streetgangs* als *MS 13* en *Barrio 18* of de *Crips* en de *Bloods*. Bij ideologisch georiënteerde groeperingen in de regio gaat het vooral om organisaties als de FARC en de *National Liberation Army* (ELN) uit Colombia en *Shining Path* uit Peru. Het is niet uit te sluiten dat er islamitische terreurorganisaties aanwezig zijn in de Caribisch regio, maar in de literatuur zijn daar geen aanwijzingen voor gevonden, behalve dan in Trinidad en Tobago.

Als het gaat om transnationale netwerken kan er niet alleen onderscheid worden gemaakt in het type netwerk, maar ook in de rol die de leden vervullen in het netwerk. Ten behoeve van de ontwikkeling van opsporingsstrategieën in het kader van de rechersamenwerking in de Dutch Caribbean wordt de volgende indeling gehanteerd: leiders, intermediairs en uitvoerders. Leiders zijn de grote mannen achter de schermen. Dat kunnen cartelbazen zijn, *kingpins* en anderen die leidinggeven aan criminele netwerken. Over het algemeen tref je de leiders niet aan in de Dutch Caribbean. Zij zijn afkomstig uit andere landen en hebben daar hun basis of verblijven in landen waar de kans op ontmaskering en uitlevering klein is. Mogelijk vind je in de Caribische landen wel leiders van een specifieke tak van een netwerk en het is zeker niet ondenkbaar dat in de landen 'bovenwereldfiguren' te vinden zijn die een dermate grote rol vervullen in criminele netwerken dat zij ook als leiders zijn aan te merken, maar daar is onvoldoende zicht op.

Leiders zijn moeilijk te detecteren en blijven, als ze verstandig zijn, zoveel mogelijk uit beeld. De leden van de netwerken weten vaak niet wie hun de leiders zijn. Halverwege de jaren nul kwam in Colombia een nieuw soort crimineel netwerk op, genoemd de *bandas criminales* (BACRIM). Zij zouden de drijvende krachten zijn in de Colombiaanse onderwereld. Onderzoeksorganisatie *InSight Crime* noemt hen de *Invisibles* ofwel de onzichtbaren.³⁴ Het is de nieuwe generatie drugscriminelen. Zij blijven onder de radar en richten zich vooral op het soepel verloop van hun bedrijfsactiviteiten en het maximaliseren van winst. Zij zijn beduidend minder gewelddadig dan voorgaande generaties. Deze nieuwe generatie heeft geleerd van de fouten van hun voorgangers en doen er alles aan om niet voor hun vijftiengste in de gevangenis of op het kerkhof te belanden. Uitbreiding van hun werkterrein verloopt via een franchisesysteem. Als dit het model is voor de leiders van transnationale criminaliteit in de nabije toekomst, vraagt dit van rechtshandavingsinstanties dat zij zich bezinnen op hun strategieën.

Leiders bevinden zich aan de top van de netwerken, uitvoerders bevinden zich aan de onderkant. Uitvoerders zijn de loopjongens. Zij zijn de mannen of vrouwen die worden ingehuurd om een liquidatie daadwerkelijk uit te voeren, een lading ergens te plaatsen of het vervoer te verzorgen van gesmokkelde of verhandelde mensen. Het zijn de *boots on the ground* in de landen; de handen en voeten van de transnationale criminaliteit. Dit kunnen lokale criminelen zijn die al dan niet tot een bende behoren en legale of illegale vreemdelingen die bereid zijn om voor weinig geld het vuile werk op te knappen. Voor uitvoerders is het handig, maar niet per definitie vereist dat ze de lokale omstandigheden kennen. Vermoedelijk is het aanbod van uitvoerders in de Dutch Caribbean groot.

³⁴ <https://www.insightcrime.org/investigations/invisibles-colombias-new-generation-drug-traffickers/>.

Zij worden aangestuurd door intermediairs: de tussenpersonen die zich tussen de leiders en de uitvoerders bevinden. Intermediairs spelen een essentiële rol in transitlanden. De aantrekkelijkheid van een transitland wordt deels bepaald door hun aanwezigheid omdat zij het mogelijk maken om gebruik te maken van de infrastructuur van een land. Zij hebben de connecties en ze kennen de wegen. De groep intermediairs is onder te verdelen in coördinatoren en facilitators.

Coördinatoren zijn intermediairs die onderdeel uitmaken van de onderwereld en in de landen zorgen voor logistieke processen, het verdelen van opdrachten en het onderhouden van contacten met andere netwerken. Ze zijn te beschouwen als criminele makelaars of brokers. Coördinatoren kunnen lokale criminelen of bendeleden zijn, leden van cartels met goede connecties of vreemdelingen die in de landen zijn geworteld. Essentieel is dat zij ter plaatse over contacten en middelen beschikken om criminele activiteiten soepel te laten verlopen. Facilitators zijn actoren in de bovenwereld van de landen zoals juristen en accountants, medewerkers van rechtshandhavinginstanties en bestuurders die door hun kennis en positie diensten kunnen verlenen aan de transnationale netwerken. Denk hierbij aan het bedenken van witwasconstructies, het verstrekken van opsporingsinformatie of het afgeven van verblijfsvergunningen aan vreemdelingen die niet aan de voorwaarden hiervoor voldoen. In de Caribische landen zijn zowel coördinatoren als facilitators aanwezig. Verderop in deze notitie komt aan de orde wat deze onderverdeling betekent voor de aanpak van netwerken.

FENOMENEN

Wat fenomenen betreft zijn diverse trends waar te nemen. Netwerken beschikken tegenwoordig over gevarieerde portfolio's. Met andere woorden: er staan veel verschillende criminele activiteiten op hun menu. Net als legale bedrijven doen ze aan diversificatie. Een van de redenen daarvoor is risicospreiding. Als de drugshandel even stukt, dan valt er misschien wel geld te verdienen met mensenhandel of met witwassen. Voor een deel werken ze ook vraag gestuurd. Als er ergens in de wereld een brandhaard is en er vraag komt naar diensten van mensensmokkelaars bijvoorbeeld, springen netwerken in dat gat. Eerder kwam al aan de orde dat de vraag naar drugs wereldwijd is gestegen en dat er nieuwe markten opkomen; ook daar spelen netwerken handig op in.

Activiteiten van netwerken zijn niet alleen vraag gestuurd, maar ook aanbod gestuurd. Volgens het *World Drug Report 2019* brak de productie van cocaïne in 2017 alle records.³⁵ Er is dat jaar een kwart meer geproduceerd dan het jaar daarvoor en de cocaïne op straat is zuiverder en goedkoper. Een deel van de vraag naar drugs is eveneens aanbod gestuurd. Netwerken gaan actief op zoek naar nieuwe markten en nieuwe manieren om drugs te distribueren.³⁶ In het Europees Drugsrapport 2019 wordt gesignaleerd dat kleinere groepen zich ook op de drugsmarkt kunnen begeven dankzij informatie-technologieën als versleuteling, online marktplaatsen op het *darknet*, sociale media voor de verkoop en cryptovaluta voor de betaling. Moderne drugsdealers hoeven niet meer op een straathoek te staan, maar kunnen hun handel thuis op een laptop organiseren. Al deze ontwikkelingen hebben er toe bijgedragen dat 18 miljoen mensen in 2017 cocaïne konden consumeren.

³⁵ UNODC, 2019

³⁶ Europees Waarnemingscentrum voor drugs en drugsverslaving, 2019.

Niet alleen de drugshandel profiteert van technologische ontwikkelingen. Vrijwel alle vormen van criminaliteit krijgen hierdoor nieuwe impulsen. Verschijningsvormen van transnationale criminaliteit zijn grofweg in te delen in drie hoofdgroepen.³⁷ De eerste is het voorzien in illegale goederen zoals drugs, gestolen goederen en namaakproducten. De tweede is het aanbieden van illegale diensten waaronder mensenhandel, cybercrime en illegale gokmogelijkheden. De derde en laatste groep activiteiten is het infiltreren van bedrijven en overheden, bijvoorbeeld door afpersing, witwassen en corruptie. Dit zijn allemaal bekende activiteiten op de illegale markt. Uitzondering hierop is cybercrime, maar ook daarbij gaat het grotendeels om oude delicten die dankzij internet een moderne variant kennen. Overigens is cybercrime wel een vreemde eend in de bijt, in die zin dat dergelijke delicten vaak geen groot netwerk vergen en dat er maar weinig startkapitaal voor nodig is. De meeste ‘nieuwe’ delicten zijn slechts variaties op bekende thema’s die mogelijk zijn gemaakt door globalisering, technologische ontwikkelingen en machtsverschuivingen.

Zolang de winsten hoog zijn en de risico’s laag, zal transnationale criminaliteit blijven toenemen. Om te groeien hebben transnationale netwerken kapitaal nodig, onder meer om illegale ondernemingen op te zetten, om bedrijfsactiviteiten goed te laten verlopen en om te investeren in nieuwe activiteiten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen financieel kapitaal en sociaal kapitaal.³⁸ Bij sociaal kapitaal gaat het vooral om betrouwbare contacten en reputaties. Wat het financiële kapitaal betreft, zijn er drie hoofdbronnen: herinvesteringen van criminele opbrengsten, geleend kapitaal en gebruik van legale bronnen.³⁹ De eerste van deze bronnen is de belangrijkste. Van de tweede, geleend kapitaal, wordt vooral op kritieke momenten gebruik gemaakt. Naar de derde, inzet van legale bronnen, is echter nog weinig onderzoek gedaan. Vermoed wordt dat het vaak gebeurt dat dergelijke kapitaal wordt ingezet. Om legaal geld te kunnen aanwenden voor een crimineel doel en daarbij risico’s te vermijden, is het zaak de legale herkomst van het geld te verhullen. Dit verschijnsel heet *reverse money laundering*.⁴⁰ De afgelopen periode is er veel aandacht geweest voor de financiële ‘output’ van criminaliteit. Wellicht is het zinvol de aandacht wat te verleggen naar de financiële ‘input’.

Financieel kapitaal is niet het enige kapitaal dat nodig is om een criminele onderneming te drijven. Gedacht wordt dat sociaal kapitaal nog belangrijker is. Gezien de ontwikkelingen in de georganiseerde criminaliteit lijkt dat logisch. In het verleden waren de structuren vaster en werkte men vooral samen met familieleden, dorpsgenoten of anderen waarmee een langdurige band bestond. In de huidige netwerken werkt men soms samen met mensen in andere landen die men niet of nauwelijks kent en, om risico’s te vermijden, liever ook niet wil kennen. Hoe weet je dan of iemand te vertrouwen is? Om dit vast te kunnen stellen zijn vertrouwde contacten en reputaties essentieel.

³⁷ Albanese, 2012.

³⁸ CSD, 2015.

³⁹ CSD, 2019.

⁴⁰ Cassella, 2003.

IMPACT

In de *Security Council Open Meeting 'Transnational Organized Crime and Drug Trafficking in the Caribbean Region as a Threat to International Stability'* in juni 2019 brachten sprekers naar voren dat transnationale criminaliteit overal ter wereld een bedreiging is voor vrede, veiligheid en stabiliteit.⁴¹ Het ondermijnt het gezag en de effectiviteit van de instituties van staten, het erodeert de *rule of law* en het tast de structuren van de rechtshandhaving aan. Transnationale criminaliteit zorgt voor verzwakking van overheden, economische achteruitgang, toename van armoede en ongelijkheid en geeft voeding aan foute regimes en terrorisme. De relatieve straffeloosheid waarmee transnationale groeperingen in sommige delen van de regio hun gang kunnen gaan, zorgt voor een afnemend sociaal vertrouwen en leidt ertoe dat mensen hun heil elders gaan zoeken. Dat zorgt weer voor nieuwe kansen voor mensensmokkelaren en mensenhandelaren.

Transnationale criminaliteit heeft overal ter wereld consequenties, maar de impact op kleine, in ontwikkeling zijnde eilandstaten is concreet en zichtbaar. Caribische eilanden worden dagelijks geconfronteerd met stromen drugs, wapens, munitie en mensen die de eilanden in- en uitgaan via de lange poreuze kustlijnen en luchthavens. Ook het daaruit voortvloeiende geweld is voor burgers veel dichterbij dan in grotere landen. De rechtshandhaving in de Dutch Caribbean is belast met een strijd tegen criminaliteit die grotendeels niet van eigen bodem is. Hoewel er zeker lokale netwerken en spelers zijn, is het merendeel van de netwerken afkomstig uit andere delen van de wereld. De grote mannen achter de schermen vind je niet in de Dutch Caribbean. De consequenties van hun criminele activiteiten zijn echter wel voelbaar in de landen. Transnationale criminaliteit mondt uit in lokale problemen, zoals het achterblijven van drugs, wapens en illegale vreemdelingen op de lokale markt omdat niet alles wat wordt binnengebracht weer wordt uitgevoerd. Te denken valt verder aan liquidaties en andere geweldsdelicten, rekrutering van kwetsbare jongeren of migranten door criminele netwerken en uitbuiting van illegale vreemdelingen in de prostitutie of andere sectoren.

AANPAK

Er komt steeds meer kennis beschikbaar over de effecten van opsporingsactiviteiten die tot nu toe wereldwijd zijn ondernomen. Hieruit komt een somber beeld naar voren. Als er al effect is dan is dit nauwelijks merkbaar, zeker niet in de gemeenschappen die het meest lijden onder de gevolgen van transnationale criminaliteit. Dit is een reden waarom in recente literatuur wordt aanbevolen om de aandacht te verleggen van de wat abstracte dreiging van transnationale criminaliteit naar de actuele dreiging en de schade voor burgers en gemeenschappen: van *national security* naar *human security*. De UN heeft in 1999 daarom het *United Nations Trust Fund for Human Security* (UNTFHS) opgericht.⁴² Human security wordt in de *General Assembly resolution 66/290* als volgt gedefinieerd: *human security is an approach to assist Member States in identifying and addressing widespread and cross-cutting challenges to the survival, livelihood and dignity of their people.* Bij een human security benadering in de Dutch Caribbean valt bijvoorbeeld te denken aan het verbeteren van sociaal-economische omstandigheden en het bestrijden van geweld.

⁴¹ <https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/2019/June/unodc-co-organizes-security-council-open-arria-formula-meeting-on-transnational-organized-crime-in-the-caribbean-as-threat-to-peace-and-stability.html>

⁴² <https://www.un.org/humansecurity/>

Eén ding is duidelijk geworden in de afgelopen decennia: het aanpakken van kopstukken en het ontmantelen van netwerken vergt een lange adem en legt een flink beslag op de capaciteit van opsporingsinstanties. Daarbij komt dat er nog geen bewijs is gevonden dat het effectief is om achter de kopstukken aan te gaan. Een neveneffect van een dergelijke strategie is dat er een, vaak gewelddadige, machtsstrijd ontstaat als leiders wegvallen en dat het versplintering oplevert. Mede hierdoor zijn er nu meer netwerken actief dan in het verleden. Dit betekent niet dat leiders vrijuit mogen gaan. Is het mogelijk om hen aan te pakken zonder dat dit de slagkracht en de flexibiliteit van opsporingsinstanties beperkt, dan moeten dergelijke kansen zeker worden benut. Het aanpakken van willekeurige leden van netwerken blijkt ook niet erg effectief te zijn. Dit heeft onder meer te maken met het vervangingsverschijnsel. Voor elke vacature in de netwerken, staan kandidaten klaar om in het gat te springen. Wanneer opsporingsinstanties erin slagen om cruciale leden te identificeren die over dermate belangrijke kennis of connecties beschikken en moeilijk vervangbaar zijn, zou het anders kunnen worden.

Er zijn nog andere redenen om de pijlen niet alleen te richten op de kopstukken en de ontmanteling van transnationale netwerken. De kopstukken bevinden zich letterlijk en figuurlijk niet binnen handbereik. Transnationale netwerken zijn zo omvangrijk, geavanceerd en flexibel georganiseerd dat het een illusie is om te denken dat de korpsen en het RST deze netwerken eigenhandig kunnen ontmantelen. Hier is een taak weggelegd voor internationale organisaties en samenwerkingsverbanden waaraan de korpsen en het RST ongetwijfeld een bijdrage kunnen leveren; misschien niet van bovenaf maar wel van onderaf door het aanpakken van de intermediairs – coördinatoren en facilitators – en uitvoerders in de Dutch Caribbean en op deze wijze zicht te krijgen op het geheel. Anders dan de kopstukken bevinden intermediairs en uitvoerders zich wel in de landen van het Caribisch deel van het Koninkrijk omdat ze daar ter plaatse een belangrijke rol vervullen bij de doorvoer van contrabande. Zoals al eerder is opgemerkt, zijn de landen vooral transitlanden. Transitlanden hebben als grote voordeel dat zij gemakkelijk vervangbaar zijn. Aanbod en vraag zijn veel minder eenvoudig te beïnvloeden door opsporingsinstanties dan doorvoer. Als de risico's in een transitland toenemen, worden routes verlegd want moderne netwerken bewegen snel mee met een veranderende omgeving. Opsporingsinstanties kunnen hierop inspelen door te zorgen dat de landen onaantrekkelijk worden als transitland.

Er zijn veel wegen om de landen onaantrekkelijk te maken. Gezien het belang van reputaties en vertrouwde contacten zou het in diskrediet brengen en het aantasten van reputaties van uitvoerders en intermediairs in de Dutch Caribbean een goede weg kunnen zijn. Hiermee vernietig je het sociale kapitaal van netwerken en dit ligt wel binnen de invloedssfeer van de korpsen en het RST. Reputaties zijn misschien wel de grootste achilleshielen van hedendaagse netwerken. Je kunt reputaties op verschillende manieren vernietigen, maar de manier waarop de opsporing daaraan een bijdrage kan leveren is door uitvoerders, coördinatoren en facilitators uit de anonimiteit te halen en hen het vuur aan de schenen te leggen. Voor elk van deze groepen moet een strategie worden bedacht om reputaties aan te tasten en tegelijkertijd een bijdrage te leveren aan de *human security* in de landen waardoor transnationale criminaliteit minder gemakkelijk aangrijpingspunten kan vinden.

Een manier om de reputaties van de uitvoerders en coördinatoren te vernietigen is door hen aan te pakken voor lokale delicten die zijn gepleegd naast of ten behoeve van hun transnationale activiteiten. Met deze strategie los je aan de ene kant lokale problemen op en kun je aan de andere kant transnationale criminaliteit beïnvloeden. Vanwege de belangrijke rol van geweld en de ernstige consequenties daarvan voor de samenlevingen, lijkt het essentieel om de pijlen vooral te richten op geweldsdelicten. Gezien de situatie in Venezuela is het belangrijk om via de uitvoerders en de coördinatoren zicht te krijgen op Venezolaanse transnationale netwerken en manieren te bedenken om de aantrekkelijkheid van de Dutch Caribbean te verminderen. Ook voor het aanpakken van de facilitators die het mogelijk maken dat deze netwerken hier kunnen opereren of die uitbuiting van Venezolaanse vluchtelingen faciliteren, moet een strategie worden bedacht. Hierbij is tevens nodig dat alle organisaties met een rol bij deze problematiek, helpen de mazen in het net te dichtten. Opsporingsinstanties dweilen nu met de kraan open.

Als het gaat om zo'n bredere aanpak worden in de literatuur voorstellen gedaan zoals een *whole of government approach* waarbij alle overheidsinstanties, ook de minder voor de hand liggende, zich vanuit hun taak richten op de bestrijding van transnationale criminaliteit en de lokale consequenties daarvan. De interventies moeten het systeem beïnvloeden dat ervoor zorgt dat de illegale activiteiten kunnen plaatsvinden.⁴³ Een strategie die daarmee samenhangt, is het aanbrengen van focus op de zogeheten *centers of gravity* ofwel zwaartepunten. Dit zijn elementen in het systeem die de meeste impact kunnen hebben op het geheel, zoals de financiële huishouding van de netwerken, de politieke wil om ook daadwerkelijk te investeren in de bestrijding en als laatste, maar niet als minst belangrijke element, de strijd tegen corruptie. Het is aan te bevelen om na te gaan hoe deze *centers of gravity* er in de Dutch Caribbean uitzien en hoe zij te beïnvloeden zijn. In dit kader valt bijvoorbeeld eveneens te denken aan fysieke zwaartepunten zoals havens, luchthavens en de kwetsbare kustlijnen.

TOT SLOT

As cops, our job is simple: do the right thing, at the right time, for the right reasons, zegt detective Alex Landon in een boek van Gavin Reese. Toch blijkt dit in de praktijk niet zo makkelijk te zijn want wat is de juiste actie, wanneer is het juiste moment en hoe weet je wat de juiste redenen zijn? Om dit te kunnen bepalen zijn heldere strategieën nodig en dat is nou net waar opsporingsinstanties volgens Ellis niet zo goed in zijn.⁴⁴ Criminele structuren zijn tegenwoordig zo complex dat het bijna niet mogelijk lijkt om daar een eenvoudig antwoord op te vinden. En dat is er ook niet. Maar het is ook niet zo dat complexe problemen altijd vragen om complexe oplossingen. Complexe problemen vragen vooral om realistische, haalbare oplossingen. Transnationale georganiseerde criminaliteit is bij uitstek een fenomeen dat kan groeien en bloeien door de voedingsbodem in de samenlevingen waar het zich heeft genesteld, waar het gebruik kan maken van bestaande gelegenheidsstructuren en nieuwe structuren kan creëren om de winsten te maximaliseren. Dat betekent dat criminele netwerken zijn tegen te gaan door te zorgen dat hun voedingsbodem minder vruchtbaar wordt en de structuren van de landen minder gelegenheden bieden.

⁴³ Ellis, 2018.

⁴⁴ Ellis, 2018.

Met het beïnvloeden van gelegenheidsstructuren kan morgen al een begin worden gemaakt, bijvoorbeeld door het versterken van de grenzen en het aanpakken van de intermediairs die ervoor zorgen dat mensen, wapens, drugs en geld hun weg vinden van en naar de landen en bijzondere gemeenten van de Dutch Caribbean. Het spreekt vanzelf dat samenwerking en informatiedeling voorwaarden zijn om te kunnen slagen. Bij het beïnvloeden van de voedingsbodem voor transnationale criminaliteit in de landen is een rol weggelegd voor alle maatschappelijke actoren, want daarbij gaat het om het wegnemen van de dieperliggende oorzaken van criminaliteit. De bijdrage die de opsporing daaraan kan leveren, is het bestrijden van geweld in al haar verschijningsvormen. De maatschappelijke en economische kosten van geweld moeten niet worden onderschat. Geweld draagt in belangrijke mate bij aan de voedingsbodem voor transnationale criminaliteit. Om een verdere geweldspiraal in de Dutch Caribbean te voorkomen is het zaak om niet alleen uitvoerders en intermediairs aan te pakken, maar ook gezamenlijk te focussen op geweldsdelicten. Op een onvruchtbare bodem kan zelfs onkruid niet groeien.

Willemstad, september 2019
Simone van der Zee

Bibliografie

- Albanese, J. S. (2012). Deciphering the Linkages between Organized Crime and Transnational Crime. *Journal of International Affairs*, 66(1).
- Albanese, J. S. (2018). Countering Transnational Crime and Corruption: The Urge to Action Versus the Patience to Evaluate. *Justice Evaluation Journal*.
- Alvaredo, F., Chancel, L., Piketty, T., E., S., & Zucman. (2017). *World Inequality Report 2018*. World Inequality .
- Berg, E. A. (2002). *Organisatiecriminaliteit; aard, achtergronden en aanpak*. Den Haag: WODC.
- Bourna, P., Peterkin, M. A., Pabarue, M., & Higgings, D. (2017). Organized Crime in the Caribbean and the Latin American Region. 1(1).
- Briscoe, I. (2011). *What makes countries vulnerable to transnational organized crime?* Oslo, Norway: NOREF.
- Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs. (2019a). *International Narcotics Control Strategy Report. Volume I. Drug and Chemical control*. United States Department of State. Washington: United States Department of State.
- Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs. (2019b). *International Narcotics Control Strategy Report. Volume II. Money Laundering*. Washington: United States Department of State.
- Cassella, S. D. (2003). Reverse Money Laundering. *Journal of Money Laundering Control*, 7(1).
- Chauvin, S., Clegg, P., & Cousin, B. (2018). *Euro-Caribbean Societies in the 21st Century. Offshore finance, local élites and contentious politics*. London and New York: Routledge.
- CSD. (2015). *Financing of Organised Crime*. Sofia: Center for the Study of Democracy.
- CSD. (2019). *Financing of Organised Crime: Human Trafficking in Focus*. Sofia: Center for the Study of Democracy.
- Daly, M. (2016). *Killing the Competition: Economic Inequality and Homicide*. New Jersey: Transaction Publishers.
- Ellis, R. E. (2018). *Transnational Organized Crime in Latin America and the Caribbean: From Evolving Threats and Responses to Integrated, Adaptive Solutions*. Lanham: Lexington Books .
- EMCDDA & Europol. (2016). *EU Drug Markets Report. Strategic Overview 2016*. Den Haag: Europol.
- Europees Waarnemingscentrum voor drugs en drugsverslaving. (2019). *Europees Drugsrapport. Trends en ontwikkelingen*. Luxemburg: Bureau voor publicaties van de Europese Unie.
- Fajnzylber, P., Ledermand, D., & Loayza. (2002). Inequality and Violent Crime. *Journal of Law and Economics*.
- Financial Intelligence Unit-Nederland. (2013 - 2018). *Jaaroverzichten*. Zoetermeer: FIU.
- Gonzalez Zorilla, G. (2019, 08 06). Uruguay: The new global drug trafficking hub. *Deutsche Welle*.
- HM Government. (2018). *Serious and Organised Crime Strategy*. London: Crown.
- Hoebe, D. (2015). Procesanalyse Bonaire International Airport. Een onderzoek naar de processen van verschillende organisaties/bedrijven op de luchthaven Bonaire International Airport .
- Ijsbeer, G. (2018). *Undocumented and legal Venezuelan migration to Bonaire*. Venezuela: ongepubliceerd, op te vragen bij de auteur van deze notitie.
- InSight Crime. (2017, September 15). *Caribbean Organized Crime*. Opgehaald van InSight Crime: <https://www.insightcrime.org/caribbean-organized-crime-news/caribbean/>

- InSight Crime. (2018). *Venezuela: A Mafia State? Venezuela had become a hub of organized crime*. Medellín: InSight Crime.
- InSight Crime. (2019). *Criminal Gamechangers 2018*. Medellín, Colombia: InSight Crime.
- Izarali, M. E. (2017). *Crime, Violence and Security in the Caribbean*. New York: Routledge.
- Jaitman, L. (2017). *The Cost of Crime and Violence. New evidence and Insights in Latin America and the Caribbean*. Washington: Inter-American Development Bank.
- KLPD-Dienst IPOL. (2009). *Criminaliteitsbeeldanalyse Bonaire 2008*. Zoetermeer: Dienst IPOL.
- Kustwacht. (2018). *Jaarverslag 2017*. Kustwacht voor het Koninkrijk der Nederlanden in het Caribisch Gebied.
- Laan, F. v. (2017). *Transnational organised crime. Thematic Study Clingendael Strategic Monitor 2017*. Den Haag: Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael'.
- Lupsha, P. (1996). Transnational Organized Crime versus the Nation-State. *Transnational Organized Crime*, 2, 21- 48 .
- Maguire, E. (2014). *A review of global and regional trends likely to impact crime in the Dutch Caribbean*. Washington DC: American University.
- May, C. (2017). *Transnational Crime and the Developing World*. Washington: Global Financial Integrity.
- Miraglia, P., & Ochoa, R. B. (2012). *Transnational organised crime and fragile states*. International Center for the Prevention of Crime & the Clingendael Institute.
- Mooij, A., Tijssens, I., & Van der Mark, J. (2013). *Veiligheidsbeeld BES-eilanden 2013*. Zoetermeer: DLIO.
- Muggah, R., & Aguirre Tobón, K. (2018). *Citizen Security in Latin America. Facts and Figures*. Brazil: Igarapé Insitute.
- Natarajan, M. (. (2019). *International and Transnational Crime and Justice*. Cambridge: Cambridge University Press.
- National Research Council. (2013). *Contagion of Violence: Workshop Summary*. Washington, DC: The National Academies Press.
- Openbaar Ministerie. (2016). *Perspectief op de criminaliteitsbestrijding 2016 - 2021*. Willemstad, Curacao: Parket Procureur-Generaal Curacao, Sint Maarten, Bonaire, Sint Eustatius & Saba.
- Raad voor de rechtshandhaving. (2017b). *De staat van de rechtshandhaving 2016*. BES: Raad voor de rechtshandhaving.
- Raad voor de rechtshandhaving. (2017d). *De uitwisseling van politieke en justitiële gegevens binnen het Koninkrijk met het accent op Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Inspectieonderzoek van de Raad voor de rechtshandhaving naar de uitwisseling van gegevens in het kader van de opsporing*. Raad voor de rechtshandhaving.
- Raad voor de rechtshandhaving. (2017e). *De staat van de rechtshandhaving 2016*. BES: Raad voor de rechtshandhaving.
- Raad voor de rechtshandhaving. (2018). *De staat van de rechthandhaving Caribisch Nederland 2017*. BES: Raad voor de rechthandhaving.
- Rowlingson, K. (2011). *Does income inequality cause health and social problems?* Joseph Rowntree Foundation.
- Tannenbaum, B. (2018, april 3). *Filling the Void: China's Expanding Caribbean Presence*. Opgehaald van Coha.org: <http://www.coha.org/filling-the-void-chinas-expanding-caribbean-presence/>

- The World Bank. (2013). *World development report 2014. Risk and Opportunity. Managing Risk for Development*. Washington: The World Bank.
- Tops, P., & Tromp, J. (2019). *De achterkant van Amsterdam. Een verkenning van drugsgerelateerde criminaliteit*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam.
- UNODC. (2004). *United Nations Convention Against Transnational Organized Crime And The Protocols Thereto*. Vienna: United Nations.
- UNODC. (2010). *The Threat of Transnational Organized Crime*. Vienna: United Nations Office On Drugs and Crime.
- UNODC. (2012). *Transnational Organized Crime in Central America and the Caribbean*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime.
- UNODC. (2017). *The drug problem and organized crime, illicit financial flows, corruption and terrorism*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime.
- UNODC. (2019). *World Drug Report 2019*. New York: UNODC.
- UN-OHRLS. (2011). *Small Island Developing States. Small Island Big(ger) Stakes*. New York: United Nations.
- Van der Veen, H., & Heuts, L. (2018). *National Risk Assessment Witwassen en Terrorismefinanciering Bonaire Sint Eustatius en Saba*. Den Haag: WODC, Ministerie van Justitie en Veiligheid.
- Van der Zee, S., & Hoebé, D. (2019). *Veiligheidsbeeld BES 2018. Een onderzoek naar praktische handvatten om criminaliteit en onveiligheid op Bonaire, Sint Eustatius en Saba aan te pakken*. Oranjestad, Bonaire: Openbaar Ministerie BES.
- Wilkinson, R., & Pickett, K. (2009). *Why Greater Equality Makes Societies Stronger*. New York, Berlin, London, Sydney: Bloomsbury Press.
- WODC & Trimbos instituut. (2019). *Nationale Drug Monitor. Jaarbericht 2018*. Utrecht: Trimbos instituut.